

FAIR PRACTICE KULTUR: En undersøgelse af et kodeks for kunst og kultur

Initiativet Fair Practice Kultur er blevet til på baggrund af erfaringer og tal fra den danske kulturbranche, der tydeliggør et stort behov for at gentænke branchens strukturer på nye åbne måder.

Et konkret og inspirerende bud på hvordan en mere bæredygtig kulturbranche kan skabes er den hollandske model for fair practice. I Holland har man siden 2016 udviklet og implementeret et Fair Practice Code, en kulturens kodeks eller svanemærke for rimelige arbejdsforhold, som kulturinstitutioner skal følge og leve op til for at få støtte til drift og aktiviteter.

UKK har sammen med Dansk Komponistforening i 2023–24 undersøgt om en dansk version af the Fair Practice Code kunne være løftestang for bedre og mere sikre arbejdsforhold i kunst- og kulturbranchen i Danmark. Gennem workshops og møder med mere end 100 kunstnere, producenter og repræsentanter for kulturinstitutioner har vi arbejdet med og diskuteret den hollandske model og de værdier, den er baseret på, samt hvad en dansk version skal indeholde, hvis den skal fungere for kulturbranchen i Danmark.

Modellens formål er at skabe et fælles udgangspunkt for rimelige arbejdsvilkår for kunstnere og kulturarbejdere baseret på fem værdier og principper: bæredygtighed, diversitet, transparens, solidaritet og tillid. Hvordan hvert enkelt værdisæt skal forstås, har kunstnere og institutioner i den hollandske kulturbranche i fællesskab defineret over en årrække, og kodekset er i dag afsat for konkrete strategier og handlingsplaner udviklet af institutionerne selv.

Undersøgelserne har vi samlet i en rapport, der præsenterer de input til modellen, vi har fået fra branchen undervejs, og perspektiverer med hollandske eksempler på, hvordan the Fair Practice Code fungerer dér, og hvilken forskel den gør for arbejdsvilkårene i den hollandske branche. Rapporten indeholder desuden anbefalinger til, hvad de vigtige næste skridt kan være, hvis en dansk Fair Practice Code skal blive en realitet.

Rapporten "FAIR PRACTICE KULTUR – en undersøgelse af et kodeks for kunst og kultur" kan læses på dansk [her](#) og på engelsk [her](#).

HOVEDKONKLUSIONER I UNDERSØGELSEN

Prækære forhold præger hele branchen

Der er mange problemstillinger om prækære forhold, der går igen på tværs af de forskellige kunstfelter. Prekarisering handler om usikre eksistensvilkår, der kan gøre det besværligt eller umuligt at opretholde et værdigt socialt og kulturelt liv. Det giver derfor god mening at arbejde sammen på tværs af kulturfeltet om at skabe bedre arbejdsvilkår.

Værdierne er uadskillelige

Aktører på tværs af kulturfeltet er enige om, at alle fem værdier i den hollandske model skal tages i betragtning i tiltag for bedre arbejdsvilkår, da de rummer alle de aspekter, der bør være til stede i et godt og professionelt arbejdsmiljø – også i Danmark. Arbejdsvilkår handler om meget mere end blot løn, det handler også om rammerne for arbejdet, den tid man investerer i processen, hvorvidt værket eller produktionen kan få et videre liv m.m., hvilket et kodeks som the Fair Practice Code afspejler.

The Fair Practice Code er et redskab til handling

Et kodeks som the Fair Practice Code betragtes som et konkret redskab til handling og til at skabe en ny norm. Kunst- og kulturaktører, der tilslutter sig denne standard, forpligter sig til at lave en strategi for, hvordan de udmønter fair practice i praksis, og det bør – som i Holland – få økonomiske konsekvenser, hvis ikke man følger de principper, man sætter op.

Grøn bæredygtighed skal integreres i en dansk model

Grøn bæredygtighed skal være en integreret del af værdien bæredygtighed, hvis kodekset skal fungere i den danske kulturbranche. Alle, der har bidraget til undersøgelsen, ser det sociale, økonomiske og grønne aspekt af bæredygtighed som værende tæt forbundet, og grøn omstilling som en afgørende præmis for kunst- og kulturfeltet. De sidste år er klimakrisen blevet evident, og derfor kan vi som branche slet ikke undgå at forholde os til den.

Kodekser i kulturbranchen vinder frem i Europa

En tænkning omkring ordentlige arbejdsvilkår for kunstnere og kulturaktører baseret på kodekser og konkrete redskaber er noget, der er i gang flere og flere steder i Europa. OMC-gruppen i EU (Open Method Communication), som også Danmark var en del af, udgav i 2023 en omfattende rapport, The status and working conditions of artists and cultural and creative professionals, der både beskriver de prækære arbejdsforhold for kunstnere og kulturaktører, gennemgår de forskellige initiativer, som forskellige EU-medlemslande afprøver mhp at skabe bedre vilkår og kommer med anbefalinger til, hvad de vigtigste næste skridt kan være. OMC-gruppens rapport understreger, at ingen af de modeller og tiltag, de er stødt på, løser alle udfordringer omkring prækære arbejdsforhold, men at den hollandske Fair Practice Code er en af de mest dækkende modeller i Europa.

ANBEFALINGER

Aktører på tværs af kunst- og kulturbranchen ser et stort behov for at gentænke og ændre branchens strukturer, og den hollandske model bliver set som et vigtigt, konkret og brugbart redskab til at skabe rimelige og professionelle arbejdsvilkår for kunstnere og kulturarbejdere, der med fordel kan bruges som afsæt for udvikling af en dansk version.

Et Fair Practice-kodeks kan således være med til at definere en ny norm for kunst- og kulturproduktion, da de fem værdier i den hollandske model rummer alle de aspekter, der bør være til stede i et godt og professionelt arbejdsmiljø. Det kan være med til at sikre, at en stor del af indholdet i den arbejdsmiljølov, der gælder for fastansatte, også kommer til at gælde for freelancere og kontraktansatte kunstnere, og dermed at det, vi i Danmark for en del af arbejdsstyrken betragter som forudsætninger for ordentlige arbejdsvilkår, kan komme til at gælde for andre dele også – uanset ansættelsesforhold.

Projektet er ledet af Sine Tofte Hannibal, daglig leder i Dansk Komponistforening og udvalgsleder for Fair Practice-arbejdsgruppen i det europæiske netværk ECSA & Maj Horn, billedkunstner og organisator

Rapporten "Fair Practice Kultur – En undersøgelse af et kodeks for kunst og kultur" er udgivet august 2024 af Dansk Komponistforening & UKK

Tekstbidrag til rapporten: Cecilie Ullerup Schmidt, Signe Klejs, foreningen Another Life Community, Christian Gade Bjerrum, Rikke Bank, Hande Dogan, Finn Schumacker

Sparring på rapportens indhold: Marie Thams, kunstner og forperson for BKF, Jacob Teglggaard, projektleder – grøn bæredygtighed i kulturen hos Kulturens Analyseinstitut samt bestyrelserne i Dansk Komponistforening, UKK

Grafisk design og layout: Hanna Bergman

Fotografi: Sine Nielsen, Zuhail Kocan, Eduardo Abrantes & Michelle Demant

Den fysiske version af rapporten kan bestilles for O DKK hos: Dansk Komponistforening / Sine Tofte Hannibal
Email: dkf@komponistforeningen.dk

Projektet er generøst støttet af Bikubenfonden, Augustinus Fonden, Dansk Komponistforening/ Koda Kultur og UKK.

Tak til Statens Værksteder og Til Vægs for at lægge lokaler til workshops.